

*Разумний Іван Володимирович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВОВЕ ВЧЕННЯ МАРКА ТУЛЛІЯ ЦИЦЕРОНА

Головна роль римських юристів на початковому етапі розвитку юриспруденції полягає в тому, що вони розробляли універсальне світове право, яке складалося із звичаїв міжнародного походження, що склалися століттями та були перевірені практикою життя. Таким чином, римські юристи створювали право, яке стало загальним правом для античного світу. Серед римських юристів I ст. до н. е. провідним був адвокат, державний діяч і мислитель Марк Туллій Цицерон (106–43 рр. до н. е.). Він розглянув головні політико-правові проблеми в роботах «Про державу», «Про закони», «Про обов'язки».

Держава в Стародавньому Римі розумілася як громадянська община (civitas). Основну причину походження держави М.Т. Цицерон бачив не стільки в слабкості людей і їх страху (як Полібій і Епікуп) скільки в їх «вродженій потребі жити разом» [2]. Згідно міркувань М.Т. Цицерона саме завдяки згоді людей утворюється суспільство і держава загалом. Мислитель виділяє державу як «надбання народу» (лат. Res populi, res publica). Згідно з цим, держава в М.Т. Цицерона виступає як правове утворення, загальний порядок, вона втілює справедливість і право. Другою, не менш важливою, причиною утворення держави Марк Туллій називає охорону власності. Він виокремлює три види простих форм правління: царська влада, влада оптиматів (тобто аристократія) та народна влада (демократія). Державний діяч підтримував четвертий вид державного правління: змішаний із трьох простих видів. Адже, на думку М.Т. Цицерона, прості види погрожують перейти в крайності (царська влада – тиранія, оптимати – олігархія, влада народу – охлократія). Такими перевагами володіє сенатська республіка. Царська влада тут представлена повноваженнями консулів, влада оптиматів – повноваженнями сенату, влада народу – народні збори і народні трибуни. Тож М.Т. Цицерон виступав за взаємну рівновагу влади в республіці, «рівномірний розподіл прав, обов'язків і повноважень», відстоюючи республіканські традиції і систему республіканських установ, виступав за «загальну згоду», «загальне благо» римських громадян, рішуче засуджував прагнення до особистої диктатури. Вона й покладе кінець Римській республіці [2]. Управління державою мислитель вважав сполученням науки і мистецтва, що вимагає не лише знань і чеснот, а і вміння їх застосовувати.

У свою чергу природу права М.Т. Цицерон визначає у природі людини і виводить право з поняття закону, що відповідає природному праву. Він вважає, що джерелом і головним носієм природного права виступає людський розум («розум є закон») [2]. Отже, для Марка Туллія природне право – це сталий, базовий, «вічний і незмінний закон» для всіх народів. М.Т. Цицерон виділяє справедливість як основу права. Справедливість вимагає не шкодити і не порушувати чужу власність і їй повинні відповідати внутрішні закони, встановлені в державі. Громадський діяч виділяє сенс закону саме в тому, що б він був прийнятий і встановлений для всіх і заради блага всіх, він сформулював фундаментальний правовий принцип. Основний закон республіки – «*Salus populi suprema lex*» («Благо народу – вищий закон») [1].

Отже, Марк Туллій Цицерон боровся за свої ідеї та завжди залишався вірним своїй теоретичній концепції держави. Він залишився в історії світу як державний діяч, адвокат, мислитель і гарний оратор, який має великий досвід публічних виступів із промовами. Його афоризми та висловлювання стали загально відомими, а девіз «*E pluribus unum*» (лат. «З багатьох – єдине» із промови «Про чесноти» наразі зображений на гербі США та є одним з девізів країни.

Список використаних джерел

1. Цицерон Марк Туллій. Про закони. Про державу. Про природу богів / Перекл. : В. Литвинов. Київ : Априорі, 2023. 392 с.
2. Демиденко Г. Г. Історія вчень про право і державу : навч. посіб. Харків : Консум, 2004. 432 с.

Свирида Вікторія Олегівна,
здобувачка вищої освіти ступеня бакалавр
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Мозоль Наталія Іванівна,
доцентка кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидатка юридичних наук, доцент

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї ЯК ОДНА З РОЗПОВСЮДЖЕНИХ ФОРМ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Насилля – одна з найбільших проблем людства. Наша країна, як і більшість країн світу, переживає негативні соціальні процеси, які